

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

ปลุกใจให้ต่อสู้

ทุกข์ทางใจนี้ต้องมีสาเหตุ ทุกสิ่งทุกอย่างบรรดาที่ทุกข์เกิดขึ้นมากน้อยมีสาเหตุ คือสมุทัยเป็นสำคัญ กิเลสนั้นแหละเป็นสาเหตุให้เกิดความทุกข์ นี้เราก็ตราบทันอยู่แล้ว ทั้งทางร่างกายทั้งทางจิตใจเรื่องของทุกข์ ทำไม่จึงดูทุกข์ไม่เห็นทุกข์ ทุกข์ทางใจเกิดมาจากไหน เฉพาะอย่างยิ่งทุกข์ทางใจมีสาเหตุมา ร่างกายสะดวกลสบายดีอยู่ แต่ว่าจิตวุ่นวาย ส่ายส่ำ มีความทุกข์ความลำบากเหมือนกับไฟเผาอยู่ตลอดเวลา เพราะกิเลสมันก่อไฟเผา ก็เป็นตัวทุกข์ขึ้นมา แล้วเราจะเอาอะไรดับไฟนี้ พิจารณาค้นคว้าให้ดิถี

ท่านสอนอย่างชัดเจนพระพุทธเจ้าสอน ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อใน กระดูก ม้าม หัวใจ ดับ พังผืด ไต ปอด ไล่ใหญ่ ไล่ย่อย อาหารใหม่ อาหารเก่า นี่คือธาตุ ๔ เอ้า ถ้าจะแยกเป็นอสุภะอสุภังก็พิจารณาซิ มีแต่หนังบาง ๆ เท่านั้นหุ้มห่ออยู่รอบตัวนี้ ตบปริยัตติ มีหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุครอบ แล้วก็บาง ๆ เท้าโบลานนี้ก็ได้ไอ้สิ่งหลอกตา โลกนี้ นอกจากนั้นยังเต็มไปด้วยปุพฺพโพลิติน้ำเน่าน้ำหนอง นี่เป็นความจริง พิจารณา หยั่งให้ถึงความจริงประจักษ์ในใจ ทำไมมันจะถอนไม่ได้อุปาทาน

เรื่องความรักกายก็เพราะความเห็นสำคัญว่ากายนี้เป็นเราเป็นของเรา เป็นของสวยของงามนั่นเอง เมื่อพิจารณาลงให้ถึงความจริงของมันแล้วหาความงามก็ไม่ปรากฏ หาความเที่ยงแท้ถาวรก็ไม่ปรากฏ หาเป็นตนเป็นตัวที่หนักก็ไม่ปรากฏ แยกออกไป ๆ ก็เป็นธาตุ ๔ ดินน้ำลมไฟไปเสียหมด เราหาต้นเงาที่ไหน ต้นธาตุ ๔ ดินน้ำลมไฟ ปัญญาหยั่งลงไป พิจารณาลงไปให้ชัดเจนซิ สติบังคับลงไป ว่ากายก็เห็นชัดเจนอยู่นั้นแล้ว กายในกาย นอก กายนอกก็ดูโน้นก็ได้ ดูใครก็ได้มันเหมือนกันนี้แหละ กายในกาย กายในกายส่วนใดส่วนหนึ่งของอวัยวะทั้งหมด

เวทนาในเวทนานอกนี้ สำหรับการปฏิบัติเราจะถือเอาที่เขาเกิดความทุกข์ความลำบาก ร้องไห้พิไรอะไรเหล่านี้มาเป็นคติสอนใจเราก็ได้ แต่มันเฟิน ๆ มันนอกไป เวทนานอก เวทนาในสำหรับการปฏิบัติในความรู้สึกรู้สึกของผมนี่ มันมามันใจเอาตรงเวทนานอกได้แก่

ทุกขเวทนาทางกาย เวทนาในได้แก่ทุกขเวทนาทางใจ ไม่ว่าจะสุข ว่าทุกข์ ว่าเฉย ๆ มันมีอยู่ที่กายกับใจนี้เท่านั้น พิจารณาลงนี้ซิ จิตมันคิดมันปรุงเรื่องราวอะไรพิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม เอาแต่เพียงเรื่องราวในร่างกายนี้มันก็เข้าไปถึงกันหมดนั่นแหละ เพราะมันเกี่ยวโยงกันนี่นะ ไม่ใช่พิจารณาอันนี้แล้วจึงจะพิจารณาอันนั้น ๆ

เหมือนทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี่เกี่ยวโยงกัน พอกำหนดเรื่องของสมุทัยเท่านั้นแหละ เมื่อทุกข์เกิดขึ้นมันก็รู้แล้วว่าทุกข์เกิดขึ้น ตั้งต้นแล้วนี่ เป็นเครื่องสะสอใจเราแล้วนี่ ทุกข์นี้เกิดขึ้นเพราะเหตุใด นั่น แล้วก็ค้นหาสาเหตุของทุกข์ มันจะพ้นจากสมุทัยได้อย่างไร การค้นหาไม่เรียกว่ามรรคจะเรียกว่าอะไร นั่นมันเกี่ยวเนื่องกันอยู่นั่น เรื่องสติเรื่องปัญญาไม่เรียกว่ามรรคจะเรียกว่าอะไร

เมื่อพิจารณารู้เท่าตามความจริงของมันแล้ว ทุกข์ดับไปเป็นลำดับ ๆ นั่นก็เรียกว่านิโรธ เกี่ยวโยงกันอย่างนั่นเอง สติปัญญา ๔ กับอริยสัจ ๔ พิจารณาอย่างไรนั้นก็เหมือนกัน ถ้าจะพิจารณากายเป็นอารมณ์ จับจุดใดจุดหนึ่งเป็นอารมณ์ กำหนดให้มันชัดซิ ตั้งสติอยู่ตรงนั้น ให้มีแต่ความรู้กับอวัยวะส่วนนั้นติดแนบสนิท เอ้ามันจะเป็นยังไง มันจะเปลี่ยนแปลงไปยังไง พิจารณาให้กระจาย ๆ ออกไป

การพิจารณาที่มาได้ความชัดเจนสำหรับตนเอง มาอยู่ที่หนองผือ นะ ตั้งแต่ก่อน ๆ โน้นก็ไม่ชัด แต่เรื่องสมาธินี้เป็นได้แน่แล้ว เรื่องความเห็นกายชัดเจนจนถึงได้ปลงจิตปลงใจว่า แน่แล้วที่นี้ นะ มาเป็นอยู่ที่หนองผือที่เห็นจริง ๆ นะ มันซาบซ่ากันไปหมด เกิดความสลดสังเวชภายในใจของเจ้าของ โห กายนี้เห็นเมื่อไร ไม่ได้เห็นเพิ่งมาเห็นวันนี้เทรอ ๆ เห็นภายในกาย กายในกายแล้วยังกายทั่วกายไปอีก ทีแรกก็ภายในกายส่วนใดส่วนหนึ่งไปก่อน ทีนี้กระจายไปหมด พังลงไปทลายลงไป เปื่อยเน่าลงไป เป็นหลักธรรมชาติของมันเอง

นี่เวลามันเห็นชัด ๆ แล้ว จนกระทั่งมันลงไปหมด ดินก็ลงไปดิน น้ำก็ซึบลงไปดินก็มีเป็นไอขึ้นอากาศก็มีในขณะที่พิจารณา ทีนี้เมื่อน้ำซึบออกไปหมดแล้ว ซึมออกไปหมดแล้วก็เหลือแต่หนังกับกระดูก มันก็กลายเป็นดินให้เห็นชัด ๆ ลม ไฟมันก็ไปของมัน จิตมันก็ลงได้อย่างเต็มที่ ไม่ทราบว่าจะลាក់ก็ชั่วโมงนะ ตอนขึ้นมาแล้วยังว่างไปหมดเลย ทั้ง ๆ ที่จิตตอนออกมาแล้วกำหนดของมันว่างไปเสียหมด เหมือนไม่มีดินไม้ภูเขา แม้แต่กุฎิที่

เรานั่งอยู่นั้นก็เหมือนไม่มีกฏเลย ร่างกายก็เหมือนไม่มี ถอนออกมาแล้วมันยังเป็น นี่แหละอำนาจของความพิจารณาเห็นกายอย่างชัดเจน แล้วลงได้อย่างสนิทเต็มที่เต็มฐานของมัน แม้จิตถอนขึ้นมาแล้วมันก็ยังว่างอยู่ตลอดเวลา หลายวัน นั่นอำนาจของจิต

เลยไปกราบเรียนพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ท่านก็จ่อเข้าทันทีเลย อธิบายเพิ่มเติมเข้าเลย ท่านว่าต้องอย่างนั้น นี่ผมเคยเป็นอยู่ที่ถ้ำใหญ่สาริกา ท่านยกมาเลยนะ เป็นเหมือนท่านมหานี้แหละ นี่มีผู้มาพูดแบบเดียวกันเท่านี้แหละ ท่านว่าเลยเที่ยว ท่านยกขึ้นเลย ผมเป็นอยู่ที่ถ้ำสาริกา เป็นถึงขนาดนี้แหละ คือมันราบไปหมดเลย นอกจากราบไปหมดแล้วยังว่างไปหมด ไม่มีอะไรเหลือเลย เหลือแต่จิตซึ่งเป็นของอัสจรรยส์ล้วน ๆ ไม่ทราบอยู่สูงอยู่ต่ำ ไม่ได้ไปสนใจกำหนดกฎเกณฑ์มัน มันอัสจรรยส์อยู่ที่ไหนก็อยู่ที่ตรงนั้น นี่แบบเดียวกันกับท่านมหาพูด เราเล่าเป็นลำดับ ๆ เล่าถวายท่านในความเป็นของเรา

มันเป็นหนึ่งเดียวจะเป็นแบบนี้ ไม่ใช่มันจะเป็นตลอดมานะ คราวหลังเราก็พิจารณาจะให้มันเป็นแบบนี้อีกมันไม่ยอมเป็น ทั้ง ๆ ที่เห็นกายเหมือนกัน เวลาพิจารณาแล้วมันมีรูปลักษณะต่าง ๆ ทางกายเห็นผัดกันไปโดยลำดับ ๆ เราจึงไปกราบเรียนท่านเล่าถวายท่านอีก ท่านบอกมันก็ต้องเป็นอย่างนั้น มันเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้นแหละ ผมก็เป็นหนึ่งเดียวตั้งแต่โน้นไม่เป็นอีกเลย ทีนี้มันจะเป็นลักษณะไหนก็ให้เป็นไปตามลักษณะในหลักธรรมชาติของมันเอง อย่าไปปรุงไปแต่งมัน นั่นละเป็นความจริงล้วน ๆ ท่านก็สอนย้ำออกมา เราก็เป็นที่แน่ใจ เราก็ไม่เคยเป็นอีกอย่างนั้นนะ เห็นหนึ่งเดียวเท่านั้นเห็นกาย เห็นกายอย่างแปลกประหลาดอัสจรรยส์

คราวต่อมามันก็ลง ลงแต่มันไม่ได้ว่างไปหมดอย่างนั้น มันลงเฉพาะจิต มันว่างอยู่เฉพาะจิต ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งใด นั่นมันว่างเฉพาะจิตแล้วยังไม่แล้ว ยังว่างไปหมดเอาจริง ๆ มันโล่งไปหมด โลกธาตุเหมือนไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย ว่างเปล่าไปหมด มันก็เข้ากับลักษณะ **สุญฺโ** โท โลกํ อเวกฺขสุสุ โมฆราช สทา สโต คุณอน โฆฆราช เธอจงพิจารณาให้เห็นว่าโลกทั้งหลายนี้เป็นของว่างเปล่า ท่านว่าอย่างนั้นมันก็เลยเข้าในลักษณะนั้น

นี่หมู่เพื่อนมาอยู่ที่นี่กันแล้ว การภาวนาเป็นอย่างไรไม่ได้เรื่องได้ราว มันน่าจะได้เรื่องได้ราว เราทำงานหน้าที่เดี๋ยวนี้เท่านั้น หน้าที่ที่จะพิจารณาภาวนา เอ้า ทำให้สงบก็ฟาดให้เต็มที่เต็มฐานมันก็สงบได้ ถ้าจะใช้ทางปัญญาพิจารณาแยกแยะในธาตุในชั้นนี้ก็ให้ทำ

หน้าที่อยู่ตรงนั้น ให้มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เท่านั้น ไม่ต้องไปยุ่งกับเรื่องอะไร เหมือนกับโลกไม่มี มีแต่สิ่งที่เราพิจารณานี้เท่านั้น มันจิตมันถึงจริง มันต้องปักลงอย่างนั้น ทำอะไรให้ปักลงไป ๆ จิต

ถ้ามันเกิดความอ่อนแอก็ปลุกจิต หาอุบายปลอม ปลอบนี้มีน้อยสำหรับผมนะ ปลุกนั้นมาก มีแต่ปลุกจิตให้เกิดความกล้าหาญชาญชัยมากกว่า ชูเชิญเจ้าของเก่ง การปลอมโยนนี้ โอ๊ย จะมีย่างมากไม่เกิน ๕ % ที่จะปลอม ๆ จนระลึกไม่ได้วางั้นแอะนะ แต่เรื่องชุนี่เอา เอาจริง ๆ แล้วที่นี้มันเคยได้ผลด้วยการชู ชุนั้นไม่ใช่ว่าชุนิตนะ ชุกิเลสประเภทกล่อม ในขณะที่เดียวกันก็ชุกิเลส ถ้าว่าเราชุนิตนี้มันก็คือชุกิเลสนี้ เพราะเหตุใดถึงว่าอย่างนั้น ก็เวลาเอาหนัก ๆ สู้มันหนัก ๆ แล้วกิเลสมันกระจายออกไปก็รู้นี้ มันได้ผล เวลาไหนที่เราเอาเต็มทีเต็มฐาน เข้าพาดกันเลย มันมันได้อย่างคุ้มค่านี้นะ

ยกตัวอย่างเช่นนั่งตลอดรุ่งอย่างนี้ ไม่มีคืนไหนที่ไม่ได้ของอัศจรรย์ขึ้นมาชม ได้ชมของอัศจรรย์ ได้ครองของอัศจรรย์ คืนหนึ่งหลาย ๆ ครั้ง แต่การพิจารณาเราจะหาเอาอุบายอย่างที่เราเคยพิจารณามาใช้นั้น มันเป็นสัญชาตคติ เข้าหลักปัจจุบันหลักปฏิบัติไม่ได้ ต้องเป็นอุบายของสติปัญญาคิดค้นขึ้นในปัจจุบัน เป็นขึ้นในปัจจุบัน แก้ในปัจจุบัน ๆ ถ้าสิ่งไหนตรงกับของเก่าก็ให้เป็นปัจจุบันของอันนั้นเกิดขึ้นมาเองแล้วไปเหมือนของเก่าก็ไม่ใช่

ถ้าเราจะต้องพิจารณาอย่างนั้นเราจะต้องพิจารณาอย่างนี้ เอานั่นเข้ามาคาดเข้ามาหมายไม่ได้ เหมือนกับว่าคิดใหม่ พูดย่าง ๆ ว่าคิดใหม่ ได้ใหม่ ได้ปัจจุบันแก้กันทันควัน นี้แล้วที่จะหาญกับความตายเพราะนั่งตลอดรุ่งนี้แหละ เพราะเราสู้กันอย่างเอาตายสู้ คำว่าถอยไม่มี นอกจากตายหนึ่ง สว่างเป็นวันใหม่ขึ้นมาหนึ่งเท่านั้น เพราะมีเกณฑ์กำหนดกันอย่างนั้น ตั้งสัจจะลงถึงสว่างเป็นวันใหม่ถึงจะลุกหนึ่ง สองตาย ปล่อยหมดสติวิสัย สามหากว่าสลบล้มลงไปเมื่อได้สติแล้วจะลุกขึ้นนั่งทันที

ข้อแม้ไม่มี มีข้อแม้เฉพาะครูบาอาจารย์มีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นภายในวัด พระเนรองค์ใดก็ตามนับแต่ครูบาอาจารย์ลงมา นั้นยอมให้ออกจากที่ได้ สำหรับเรื่องของตัวเองแล้วไม่มีข้อแม้ให้เลย ถ้ามีข้อแม้ให้มันจะมีทางออก เช่นเว้นแต่ปวดอุจจาระปัสสาวะอย่างนี้ เวลาทุกข์มาก ๆ มันจะหาอุบายปวดปัสสาวะ หาอุบายปวดอุจจาระอยู่นั้นแหละ เลยไม่ได้

เรื่อง เอ้า ถ้ามันจะออกเวลานั้นก็ให้มันทะลักออกเลย ตั้งแต่จี้ใส่ตักแม่จี้ใส่มือแม่ทำไมก็
ได้ตั้งแต่เป็นเด็ก ๆ ทำไมโตขึ้นมาขนาดนี้แล้วล้างไม่ได้หรือ จี้ของตัวเองแล้วล้างตัวเอง
ล้างไม่ได้หรือ เอาอย่างนั้นแหละ คัดลงไปเลย

เมื่อไม่มีทางออก มีแต่หนามจุกเข้าไป ๆ ดันเข้าไปนี่มันก็ไปข้างหน้าเรื่อย ๆ เมื่อจน
ตรอกสติปัญญามันก็ขึ้นซิ ทุกข์มันก็มากนี่เหมือนกับไฟที่เคียว ร่างกายทั้งร่างนี้เหมือน
กับไฟ เป็นไฟไปหมด สติปัญญาเมื่อเวลาจนตรอกนั้นมันจะอยู่เฉย ๆ ได้หรือ เพราะจะ
ออกมาก็ออกไม่ได้นี่สัจจะความสัจจะหมดตัวเลย ความสัจจะนี้เหนือชีวิตนี้นะ ถ้าหากว่า
เราจะทำลายความสัจจะนี้ให้เราตายดีกว่า อย่าให้เหลือเป็นมนุษย์อยู่ในโลกหน้าศาสนา
เลย เป็นโมฆะภิกษุใช้ไม่ได้ นั่นมันมีข้อบังคับอย่างนั้น

หมุนตัว ๆ เลย เมื่อมันจนตรอก ทุกขเวทนามันเกิดมาก คั้นซิอะไรเป็นทุกข์ นี่ซิตัวสำคัญ
มันเป็นทุกข์ที่ตรงไหน มันหากมีส่วนใดส่วนหนึ่งที่ทุกข์มากกว่าเพื่อน จับจุดนั้นเข้าไป
แยกแยะดูทุกข์นี้หรือเป็นเรา ทุกข์นี้หรือเป็นกาย ถ้าหากว่าทุกข์นี้เป็นกาย เวลาทุกข์ดับ
ไปกายทำไมไม่ดับไปด้วย หรือว่าหนังนี้เป็นทุกข์ เนื้อหรือเป็นทุกข์ เอ็นหรือกระดูก
หรือเป็นทุกข์ ถ้าหากสิ่งนี้เป็นทุกข์จริง ๆ เมื่อทุกข์ดับไปทำไมสิ่งนี้ไม่ดับไปด้วย ถ้าเป็น
อันเดียวกันมันต้องดับไปด้วยกัน หรือจิตนี้หรือเป็นทุกข์ ถ้าจิตเป็นทุกข์ สิ่งเหล่านี้ดับไป
แล้วทำไมจิตจึงยังเหลืออยู่ ตั้งแต่ยังไม่นั่งภาวนานี้ทุกข์ก็ยังไม่เกิด สิ่งนี้ทำไมมันยังมีถ้า
หากว่าเป็นอันเดียวกัน มันแยกมันแยะหมุนตัว ๆ อยู่ในนั้น

ทุกข์มากเท่าไรจิตยิ่งขยับเข้า ๆ ถอนไม่ได้ณะเวลานั้น ถ้าอยากจะให้ทุกข์หายเท่าไร นั่น
ละคือตัวสมุทัยเพิ่มทุกข์ขึ้นอีกมากเหมือนกับเท่าตัว หายไม่หายไม่ต้องว่ากันให้เห็น
ความจริงของทุกข์ เอ้า ขอให้ทราบความจริงนี้เท่านั้นเป็นที่พอใจ คั้นกันเข้าไป ๆ พอ
ทราบชัดว่ากายหรืออาการต่าง ๆ แต่ละอาการ ๆ มันจริงของมันแต่ละอย่าง ๆ ตามธรรมชาติ
ของมัน มันไม่ได้ว่ามันเป็นทุกข์ แม้แต่ทุกขเวทนาที่แสดงตัวอยู่อย่างเด่นชัดนั้น มัน
ก็ไม่มี ความหมายในตัวของมัน เหมือนกับไฟผู้ไปสัมผัสต่างหากว่าร้อน อย่างเราไป
สัมผัสไฟว่าร้อน ตัวไฟเองก็ไม่ทราบความหมายของตัวเองว่าร้อนหรือหนาวหรือเย็น
อะไรไม่มี มันไม่มีความหมายนะไฟ คือไม่มีความหมายในตัวของมันเอง

ทุกข์ที่เป็นอยู่ในธาตุในชั้นของเราเหมือนกันอย่างนั้น เมื่อเข้าใจชัดเจนแล้วมันก็ถอน
ทุกข์ถอนออกปัจจุบัน ว่าจิตเป็นทุกข์จิตก็ไม่ใช่ทุกข์ จิตก็รู้้อย่างชัด ๆ ทุกข์อันนี้ก็
ปรากฏอยู่นั้น แยกแยะแยกทางกายแยกเวทนา แยกจิต อกาย อกเวทนา อกจิต เทียบเคียงกัน
อันไหนเหมือนกัน อันไหนเป็นอันเดียวกันหรือไม่เป็นอันเดียวกัน แยกไปแยกมาอย่างนี้
ก็รู้ได้ชัดนี้ไม่ใช่อันเดียวกัน กายก็สักแต่ว่ากาย เวทนาจึงสักแต่ว่าเวทนาเท่านั้น จิตก็คือ
จิตเท่านั้น ต่างอันต่างจริง

ทีนี้เมื่อต่างอันต่างจริงแล้วไม่กระทบกัน ถึงทุกข์จะไม่ดับลงไปก็ตามก็สักแต่ว่าทุกข์ ไม่
เห็นกำเร็บพอที่จะมาทำลายจิตใจของเราให้หวั่นไหวได้ ทีนี้ก็เหมือนกับว่ามีเกราะ ใส
เสื้อเกราะแล้วจิต มีเกราะหุ้มแล้ว ทุกขเวทนาจะเกิดมากน้อยก็ยิ้มได้อย่างสบาย ๆ เพราะ
เห็นเป็นจริงเท่านั้น สักแต่ว่าเป็นเวทนาเท่านั้นนี่ประการหนึ่ง ประการที่สองนี้
ทุกขเวทนาดับด้วย สำหรับเราปฏิบัติเป็นอย่างนั้น นอกจากทุกขเวทนาดับแล้ว ร่างกาย
ทุกส่วนเหมือนกับหายไปพร้อมเลย ไม่มีความรู้สึกในส่วนใจ ใจไม่มีความรู้สึก เหมือน
ว่าหายไปหมดทั้งกาย หายไปหมดทั้งเวทนา เหลือแต่ความรู้ที่อัศจรรย์ล้วน ๆ นี่อันหนึ่ง
มันเป็นอยู่ ๒ อย่างเราพิจารณา

เมื่อได้หยั่งถึงขนาดนั้นแล้วทำไมจะไม่เกิดความเชื่อความเลื่อมใส ทำไมจะไม่ดูดดื่ม
ทำไมจะไม่อาจหาญจิตใจ เพราะสิ่งที่ให้อาจหาญเป็นสักขีพยานอยู่แล้ว คือจิตดวง
อัศจรรย์ที่ปรากฏอยู่เวลานั้น เมื่อได้แยกแยะกันออกหมดแล้ว ยังเหลือแต่จิตจะแสดง
ความอัศจรรย์ให้เห็น นั่นแหละทีนี้เมื่อได้ขึ้นเวทีได้ต่อสู้กันดูแล้วมันก็พอพิศพอเหวียง
กันไปในระยะต่อไป หากมีอุปายของสติปัญญา วันหนึ่งขึ้นแง่หนึ่ง ๆ ขณะหนึ่งขึ้นแง่
หนึ่ง จึงเรียกว่าสติปัญญา เจ้าของต้องคิดต้องค้นขึ้นมาเอง สติปัญญาเกิดในจิตอันเดียว
กันจึงเรียกว่ามรรค สังขารนั้นแหละความคิดความปรุงขึ้นมา แต่สังขารนี้เป็นสังขารฝ่าย
แก่ สังขารอันหนึ่งเป็นสังขารฝ่ายผูกฝ่ายมัดฝ่ายสังสมกิเลส เรียกว่าสังขารที่เป็นตัว
สมุทัย เราแยกมาเป็นสังขารฝ่ายมรรคเป็นสติปัญญาแก้กันได้

เมื่อได้หนหนึ่งแล้วเป็นสักขีพยานแล้วคราวหลังไม่กลัว เป็นไหนเป็นกันไม่กลัว ถ้าลง
ได้นั่งปุบวันนี้ต้องอย่างนั้น ๆ เลย ต้องสว่างมีทำเดี๋ยวเท่านั้นไม่เป็นอย่างอื่น เราได้
พิจารณาดูแล้วเรื่องทุกขเวทนานี้ ได้เห็นชัดเจนแล้วว่าเป็นความจริง เรากลัวอะไร ถ้า

พิจารณาเรื่องธาตุชั้นว่ามันตายหรือ อะไรตาย ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ เคยตายจากโลกใหม่ ก้อนร่างกายของเรานี้ก็คือธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ เมื่อสลายลงไปแล้วดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ ใจก็ยิ่งรู้ได้อย่างเด่น ๆ นี้แล้วจะตายไปได้อย่างไร คำว่าตายมันโกหกกัน นั่นมันรู้ชัด นี่ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง เอ้า ทุกขเวทนาถึงเวลาจะตายนั้นจะมีหนาแน่นไปขนาดไหน ก็คือทุกขเวทนาที่เราได้เห็นชัด ๆ เราได้พิจารณาอยู่เวลานี้ และรู้จริงเห็นจริงกันอยู่ขณะนี้แล ไม่มีเวทนาหน้าไหนไปหลอกเราเวลาตาย ฉะนั้นจึงหาความกลัวเวทนาไม่ได้

ทราบชัดตามความเป็นจริงของเวทนาแล้ว จะเป็นถึงขีดตายก็ตายไปเถอะไม่หลง แล้วก็จริง ๆ ด้วยนะ ในขณะที่นั้นเป็นอย่างนั้นแล้ว เวลามันจะเอาจริงเอาจัง เช่นวาระจะตายที่อยู่หนองผือ ที่ว่าถ่ายถึง ๒๕ ครั้ง อาเจียน ๒ ครั้งนั้นนะ มันจะไปจริง ๆ ๕๕ % ไม่เห็นมันผลอนี้ ไม่เห็นมันกลัวตายเลย หือ จะไปเดี๋ยวนี้เชียวหรือ เอ้าไปก็ไป เนะมันสนุกพิจารณากันสบายเลย

ตอนมันจะไปจริง ๆ ความรับผิดชอบในส่วนร่างกายนี้มันหดมาพร้อม ๆ กัน ข้างล่างก็หดขึ้นมาอยู่กลางหัวใจนี้ ข้างบนก็หดลงไป ข้างซ้ายข้างขวาหดเข้ามาพร้อมกันเลย จากนั้นแล้วร่างกายก็หมดความหมาย คือร่างกายเป็นเหมือนท่อนไม้ท่อนฟืนไปแล้ว หูนี้เลยหนวก ไม่ใช่หนวกไม่ใช่บอดเสียแล้วเลยนั่นไปแล้ว เป็นท่อนไม้ท่อนฟืน ทุกขเวทนาจี้ดับหมด นี่จึงได้เชื่ออย่างแน่ว่าคนเราเวลาจะตาย ถ้ามีสติทราบเรื่องของตัวเองอยู่อย่างชัดเจนแล้ว ขณะจะตายนั้นเวทนาต้องดับหมด อันนี้มันดับ ขณะที่เวทนาดับหมด

ทั้ง ๆ ที่ทุกขเวทนาอย่างสาหัส พอถึงขั้นจะไปจริง ๆ แล้ว ความรับผิดชอบในความรู้สึกนี้มันหดตัวเข้ามา วาบเดียวเท่านั้นพร้อมกันหมดเลย เข้าไปอยู่ตรงกลางนี้ ตรงกลางนี้ก็คือแต่ว่ารู้ นะ จะว่าเป็นจุดเป็นต่อมแห่งผู้รู้ อย่างนั้นอย่างนี้ไม่มี พูดได้แต่ว่าสักแต่ว่ารู้เท่านั้น แล้วทุกขเวทนาดับ อะไรดับ ร่างกายดับหมดจากความรู้สึกของกายเองและความรู้สึกของทางประสาท จิตก็เป็นจิต ทุกขเวทนาจี้ดับพร้อมกันเลย นั่นตอนนั้นตอน ๕๕ %

นี่วัดก จะไปเดี๋ยวนี้เชียวหรือ เอ้าไปก็ไป กำหนดจิตขยับเข้าอีกเหมือนกับจะช่วยให้มันไป มันก็เลยเป็นพลังอันหนึ่ง ด้วยอำนาจพลังของจิตที่กำหนดจะไปนี้ เลยเป็นพลังทำให้จิตมันชานออกไปอีก ให้รับรู้ในสิ่งต่าง ๆ ในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย หือ ไม่ไปหรือ ไม่

ไปอยู่ชิว แน่เป็นอย่างนั้น ไม่ลืมนะความรู้สึกของเจ้าของเป็นอย่างนั้นจริง ๆ คิดอย่างนั้นด้วยเวลาจะไป จะไปจริง ๆ เหรอ เอ้าไปก็ไปชิว กำหนดบ๊ีบเพื่อจะช่วยให้มันไปเสีย คือไปอย่างหายห่วงพุงง่าย ๆ ไม่ได้สงสัยอะไรนี่ ะยะนั้นเราก็ไม่ได้สงสัยอะไรแล้ว

ย้อนมาจำพรรษาหนองผือหลังจากพ่อแม่ครูอาจารย์ท่านมรณภาพไปแล้วในเดือน ๓ พอเดือน ๘ เราก็กลับมาจะมาจำพรรษาอยู่ที่นั่น หายสงสัยทุกสิ่งทุกอย่างแล้วพูดตามความจริง เวลานั้นมันจะมาประกาศความจริงให้เราเห็นอยู่ชิว ตอนจะตายนี้ก็ไม่เห็นมันกลัวอะไร มันตามมันรู้กันทุกกระยะ ๆ จนกระทั่งถึงว่าหมดทุกขเวทนาที่เป็นอย่างสาหัสขนาดถึงขั้นจะตาย มันก็รู้ของมันอยู่ตลอดเวลาไม่พั้งไม่เปลอ จนทุกขเวทนาในร่างกายนี้ที่เป็นสาหัสดับจนหมด เพราะความรับผิดชอบของจิตมันหดตัวเข้ามาวอบเดียวเท่านั้น ทุกขเวทนาจึงเป็นอันว่าดับไปพร้อมกันกับความรับชอบทางด้านร่างกาย

เอ้าจะไปเดี๋ยวนี้เชียวหรอ เอ้าไปก็ไป ยังเหลือแต่ความรู้เท่านั้น กำหนดบ๊ีบเข้าจุดความรู้ นั้น ไม่ถึงนาทีนะมันชานออกไปอีก พอชานออกไปหูก็ได้ยิน ตาฝ้าฟางก็เหมือนกับมองเห็น ความรู้สึกทางส่วนร่างกายก็รู้ ทีนี้ทุกขเวทนาจึงเริ่มขึ้นก็สาหัสเหมือนอย่างที่เคยเป็น สาหัสมันก็สาหัสในส่วนร่างกายต่างหาก ไม่ได้สาหัสในจิต ไม่ได้เข้าถึงจิต จิตเป็นปกติอยู่อย่างนั้นธรรมดา ๆ

เพราะฉะนั้นเวลาออกมาจากประตูส้วม เปิดประตูส้วมออกมา พระที่คอยอยู่ข้างนอกมองเห็นเรตกตะลึงชิว คือกระบอกตานี้มันดำหมดแล้วเหมือนคนตาย โห ทำไมท่านอาจารย์เป็นอย่างนั้น เราก็ขี้มึนคิดหนึ่งแล้วพูด ผมเกือบตายในถานเมื่อสักครู่นี้ เราพูดแล้วก็ขี้มึน ๆ เพราะเราไม่มีอะไรเสียใจจิตใจนี้ เป็นปกติจิต พระเลยตื่นขึ้นอีกเป็นบ้ำจิ้นอีก โอ๊ย ท่านอาจารย์ทำไมเป็นอย่างนั้น เรารู้ทันที นี่พระเจ้าใจว่าเราเปลอ แต่นั้นมาเราเลยไม่ใช้กิริยานั้นอีก ไม่พูดอะไรเลยมีแต่บอกรบ๊ีบ บอกรบ๊ีบไปเอาเสื้อมาปูที่ตรงข้างนอกนี้ แล้วเอาหมอนมาวางเราจะนอนที่นี่ เราบอกรบ๊ีบพระก็รู้ที่นี่ เราไล่พระหนีหมดเลย เรานอนอยู่คนเดียวนอนภาวนา

นี่ก็ทำให้รู้เรื่องของหมู่เพื่อน นี่เวลาเราตายนี้เราเชื่อหมู่เพื่อนไม่ได้ถ้าเป็นอย่างนี้ นั่นมันเอาละนะ มองเห็นเราก่อนแรกก็ตกใจ ก็ว่าเราจะตายนี้เป็นประการหนึ่ง ประการที่สองที่เราขี้มึนเราพูดออกไป พูดมีแต่ปากมูบมิบ ๆ ไม่มีเสียงเหมือนกับลิงพูด พร้อมทั้งขี้มึน ตื่น

กันตรงนั้นอีกซิ โห ทำไมท่านอาจารย์เป็นอย่างนี้ นั่นครั้งที่สองนี้เราสะดุดทันที อย่างนี้ พระเข้าใจว่าเราผลอนะนี่นะ ก็เราไม่ได้ผลอ มันผลอไปไหน มีอยู่กับธรรมชาตินั้น แล้วโดยปกติของมันผลอไปไหน มันจะผลอไปไหนว้างั้น มันพูดอาจหาญขนาดนั้น เพราะเป็นธรรมชาติของมันอยู่แล้วนี่จะผลอไปไหน ๆ ว้างั้นเลย เราทราบงั้นเราก็อหุุด เสียเปลี่ยนวิธีใหม่ พอพระเอาเสื่อเอาอะไรมาปูแล้วไล่หนีหมดไม่ให้มายุ่งเลย

พอเสร็จแล้วถึงมาถามพระ ถามประโยคแรกเรื่องที่ว่าอะอะโวยวายขึ้นนั้น พระก็ตอบ ถูก ตกใจเห็นท่านอาจารย์จะตายมองดูหน้าตาอย่างนั้น แล้วอะอะที่สองล่ะว้างั้น ที่สอง มีอยู่ ๒ ระยะ ระยะหนึ่งนั้นคนจะตายมันสังหรณ์ทำให้ขี้ม้างั้น ระยะที่สองเข้าใจว่า ท่านอาจารย์ผลอ นี่แหละผมต้องการตรงนี้เราบอกอย่างนั้น ผมต้องการตรงนี้ ผมแน่ใจ ตรงนี้ว่าพวกท่านว่าผมผลอ เพราะฉะนั้นการเป็นการตายของผมจึงไม่อยากจะให้ใครเข้ามายุ่งกับผม เพราะไม่รู้เรื่องกันนี่นะ

ความจริงของเราเราไม่มีอะไร เราตายที่ไหนเราตายสบายหมด เราพูดอย่างอาจหาญนะนี่ เพราะฉะนั้นเราจึงไม่อยากจะยุ่งกับใครเวลาเราตาย เราตายอย่างสนุกเราคนเดียว ให้เต็ม เพลงของเราที่ได้ปฏิบัติมากน้อยในวาระสุดท้าย เรื่องของขันธ ทุกขเวทนามันจะมี อะไร มันก็แสดงตามเรื่องของมันลึกไกล ๆ ตามเรื่องของมัน เหมือนอย่างเราจ่อไฟเข้าไปที่ไม้ไผ่แห่งนี้ เสียงแตกโป้งป้าง ๆ เป็นเหมือนมันมีวิญญาณไข้ไหมล่ะ ไม้ไผ่เหล่านั้น เหมือนมีวิญญาณ ไฟก็เหมือนมีวิญญาณ แสดงเปลวขึ้นวูบจะจรดฟ้าโน่น เหมือนมีตนมี ตัว เหมือนมีดวงวิญญาณอยู่ในนั้นไม้ก็ดี เสียงแตกโป้งป้าง ๆ ความจริงไม่มีมันรู้ความหมายของมันใหม่ มันแตกมันรู้ความหมายของมันใหม่ ไฟที่ลุกโพลง ๆ นั้นมันมีความหมายของมันใหม่ มันไม่มีความหมายด้วยกันทั้งนั้น

นี่เรื่องของขันธก็เหมือนกัน มันจะเป็นลักษณะไหน เพราะอำนาจแห่งทุกขเวทนาที่เป็น เหมือนกับว่าไฟไหม้ไม้ไผ่แห่งนี้ไม้ไผ่สคก็ตาม นี่ทุกขเวทนามันใหม่มันแสดงต่อกัน มัด รัดรั้งกันตามเรื่องของขันธแสดงในขณะนั้น กายก็แสดงตามอาการของมัน ทุกขเวทนาที่ไม่ทราบความหมายของตน และไม่ทราบความหมายของกาย กายก็ไม่ทราบความหมายของกายเอง และก็ไม่ทราบความหมายของเวทนา แต่มันแสดงเหมือนกับไฟไหม้ไม้ไผ่แห่งนี้แหละ

ผู้ที่ทราบความหมายก็คือจิต ก็รู้กันอยู่อย่างนั้นแล้ว จะผลออกไปไหน จะไปหลงไปที่ไหนกัน เมื่อสิ่งเหล่านี้หมดกำลังของมันแล้วก็ยุติ เหมือนกับไฟกับไม้ที่หมดกำลัง เชื้อไฟก็หมดแล้ว ไฟก็ดับลง ๆ ก็ดับก็เท่านั้น นี่ก็เหมือนกันทุกขเวทนาก็ดับเมื่อมันหมดกำลังแล้ว ร่างกายก็ยุติทุกสิ่งทุกอย่างไม่ไหวไม่ดิ้ง ทุกขเวทนาก็ดับ ความรับทราบนั้นออกแล้ว นั่นจิต ท่านเรียกว่าตาย

ความจริงก็คือธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ มันหมดกำลังที่จะเป็นเครื่องมือของจิตได้ พูด่าง ๆ ใช้ไม่ได้แล้ว จิตก็ถอยตัวออก หากว่าจิตยังมีกิเลสจะไปก่อกำเนิดเกิดใหม่อีก ตามภพชาติหรือตามภูมิของจิต ถ้าจิตสิ้นแล้วจากกิเลสก็หมดห่วง ภารา หเว ๒๐ . จุกุขนุชา หมดห่วงกันเสียที่ว่างั้นเลย นตฺถิทานิ ปุนทุภโว ไม่ต้องมายุ่งกันอีกเหมือนอย่างที่เคยยุ่งมาแล้วนี้ นี่แหละการปฏิบัติเห็นประจักษ์อยู่อย่างนี้จะว่าอย่างไร

ศาสนาไม่ใช่ตุ๊กตาเป็นเครื่องเล่นของเด็ก หลอกว่านี่ทำบุญทำทานแล้วจะได้ไปสวรรค์ไปนิพพาน ในขณะที่ไฟจะไหม้ใจอยู่เหมือนฟืนเหมือนไฟก็ตาม แต่ไปโน้นยังจะได้สวรรค์อยู่นี่นะ เหมือนตุ๊กตาหลอกเด็ก พิจารณาลงไปฟังลงไปดูซิ จะเห็นความสว่างกระจ่างแจ้งขึ้นที่ใจ ใจเป็นผู้รับทราบธรรมทั้งหลาย ใจเป็นภาชนะเหมาะสมที่สุดกับธรรม ใจเป็นผู้ที่จะรู้เรื่องสุขเรื่องทุกข์เรื่องดีเรื่องชั่ว เมื่อเป็นเช่นนั้นทำไมจะไม่รู้ความบริสุทธิ์ เมื่อถึงขั้นบริสุทธิ์แล้ว บริสุทธิ์เพราะอะไร เพราะสิ่งที่มาเจือปนนั้นออกหมดแล้ว เรื่องสมมุติโดยประการทั้งปวงสิ้นไปโดยสิ้นเชิงไม่มีอะไรเหลือเพราะภาคปฏิบัติ

นั่นละที่นี้หมดเรื่องงานของพระเรา นับตั้งแต่พิจารณา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เรื่อยมาจนกระทั่งถึงวาระสุดท้าย กลายเป็นมหาสติมหาปัญญาอย่างเข้มข้น ฟาดฟันหันแหลกกิเลสทุกประเภทให้สิ้นสูญไปจากใจแล้ว นั่นแหละท่านว่า วุสิตฺ พุรฺหมจฺริยํ หมดแล้ว การงานในศาสนา พรหมจรรย์ได้อยุ่จบแล้ว ก็หมายถึงว่าการงานของเรานั้นสำเร็จสิ้นแล้ว ผลของงานคือความบริสุทธิ์ได้ปรากฏขึ้นแล้วอย่างชัดเจน ตั้งแต่บัดนี้ต่อไปไม่ได้ยุ่งกับอะไรอีกแล้ว เรื่องกิเลสตัดขาดสะพวนกัน เรื่องสมมุติทั้งปวงตัดสะพวนกันกับจิตบริสุทธิ์ดวงนี้ ก็เท่านั้น

นี่ผลแห่งการปฏิบัติเห็นประจักษ์อยู่อย่างนี้ เราจะไปคอยเอาที่ไหน ทุกข์อยู่ที่ไหน สมุทัยอยู่ที่ไหน สิ่งที่ปกปิดกำบังจิตใจไม่ให้เห็นแจ่มแจ้งชัดเจนตามสภาพของจิตแท้นั้นอยู่ที่

ไหน แล้วมรรคคือข้อปฏิบัติมีสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร เป็นต้น อยู่ที่ไหนถ้าไม่อยู่กับเรา เราไม่ผลิตไม่ฟื้นขึ้นมาจะให้ใครฟื้นให้เรา เมื่อฟื้นสิ่งเหล่านี้ขึ้นมา สิ่งเหล่านี้มีกำลังแล้วก็สามารถที่จะปราบสิ่งที่เป็นข้าศึกนั้นได้จริง กระจายออกไปโดยลำดับ ๆ จนกระทั่งถึงหมดไปโดยสิ้นเชิง เรียกว่า นิโรธ ๆ ดับทุกข์ดับอย่างสนิท ผู้ที่รู้ว่าทุกข์ดับสนิทคืออะไรที่นี้ นั่นละคือผู้บริสุทธิ์ กิริยาทั้ง ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี่เป็นอาการเท่านั้น ผู้รู้อาการทั้งหลายเหล่านี้คือใคร นั่นละคือผู้บริสุทธิ์ล้วน ๆ นั่นไม่ใช่สังขาร

เอาละเอาแค่นี้